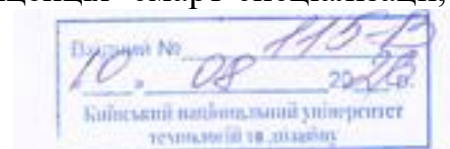

ВІДГУК
Офіційного опонента
кандидата економічних наук, доцента,
професора кафедри міжнародних економічних відносин
Національного університету «Київський авіаційний інститут»
Набок Інни Іванівни
на дисертаційну роботу КОГУТА Артура Леонідовича на тему:
«Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах
смарт-спеціалізації», подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Актуальність теми дисертації зумовлена необхідністю формування нової моделі розвитку агропромислового сектору в умовах повномасштабної війни, післявоєнної відбудови та євроінтеграційної трансформації економіки України. Агропромисловий сектор є однією з ключових складових національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку держави, формування експортного потенціалу, зайнятість населення та соціально-економічний розвиток територіальних громад. Водночас, військова агресія спричинила масштабні руйнування виробничої, транспортної та логістичної інфраструктури, втрату виробничих потужностей, деградацію земельних ресурсів, порушення ланцюгів створення доданої вартості та суттєве зниження інвестиційної активності, що обумовлює необхідність пошуку нових підходів до відновлення галузі.

За сучасних умов відновлення агропромислового сектору повинно ґрунтуватися не лише на компенсації завданих втрат, а й на реалізації інноваційної моделі розвитку, орієнтованої на структурну модернізацію сільськогосподарського виробництва, впровадження цифрових технологій, ресурсоефективних та кліматично адаптивних рішень, екологізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світових ринках. Вирішення зазначених завдань набуває особливого значення у контексті реалізації європейського курсу України, гармонізації державної політики із принципами Європейського зеленого курсу, цифрової трансформації та регіонального розвитку.

Одним із найбільш перспективних інструментів забезпечення інноваційного розвитку агропромислового сектору виступає концепція смарт-спеціалізації, яка

успішно впроваджується в країнах ЄС для концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційної діяльності, розвитку регіональних конкурентних переваг, формування інноваційних екосистем та активізації підприємницького відкриття. Особливого значення набуває необхідність наукового обґрунтування механізмів інтеграції принципів смарт-спеціалізації у процеси інноваційного відновлення агропромислового сектору України, оскільки існуючі теоретико-методичні підходи переважно орієнтовані на забезпечення економічного зростання в умовах стабільного розвитку та недостатньо враховують виклики воєнного та післявоєнного відновлення, необхідність підвищення стійкості агропродовольчих систем, розвитку цифрової інфраструктури, кластеризації, міжсекторальної взаємодії, впровадження індустрії 4,0, штучного інтелекту, точного землеробства та інших сучасних інноваційних рішень.

Таким чином, необхідність розроблення теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору України на основі принципів смарт-спеціалізації, спрямованих на забезпечення його конкурентоспроможності, інноваційної стійкості, структурної модернізації, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу та досягнення цілей сталого розвитку, визначає наукову й практичну актуальність теми дисертаційного дослідження Когута А.Л.

Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: «Домінанти інноваційного розвитку бізнесу в умовах смартекономіки» (номер державної реєстрації 0124U004191), у межах якої автором досліджено особливості побудови смарт-спеціалізаційної моделі інноваційного відновлення агропромислового сектору України в умовах післявоєнної трансформації; «Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (номер державної реєстрації 0121U114581), у межах якої автором обґрунтовано напрями регіональної смарт-спеціалізації агропромислового сектору в контексті стратегічного векторування та структурної трансформації України. Також

автор приймав участь у розробці програми розвитку Коростенської територіальної громади Житомирської області м. Києва (грудень 2023 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. На підставі ознайомлення з дисертаційною роботою Когута А. Л. можна зробити висновок, що дослідження на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації» є цілісною, логічно структурованою, завершеною науковою працею, зі значущими науковими результатами.

Ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих у роботі результатів підтверджується авторськими теоретичними та практичними дослідженнями. Обґрунтованість наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження економічних явищ, фундаментальних положень загальноекономічних теорій та теорій інноваційного розвитку. Достовірність сформульованих у роботі положень наукової новизни та отриманих результатів підтверджується оглядом достатньої кількості наукової літератури.

Дисертація має логічну структурну побудову, її зміст розкриває тему наукового дослідження, характеризується послідовністю викладення матеріалу, аргументованістю та чіткістю висновків. Наукові положення та отримані наукові результати, які викладені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна одержаних дослідження результатів полягає у розв'язанні важливої наукової проблеми інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації.

З-поміж основних досягнень дисертаційної роботи Когута А.Л., що дозволяють підтвердити наукову новизну, наступні:

Уперше розроблено смарт-спеціалізаційну модель інноваційного відновлення агропромислового сектору, яка інтегрує стратегічні пріоритети державної аграрної

політики, регіональні конкурентні переваги та особливості агроєкосистеми, інноваційну інфраструктуру, людський капітал та механізми міжсекторальної взаємодії, що дозволяє забезпечити збалансований смарт-спеціалізаційний розвиток регіонів, мобілізацію внутрішнього потенціалу територій та формування нових драйверів економічного зростання в умовах післявоєнного відновлення та глобальних трансформацій.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом уточнення сутності поняття смарт-спеціалізація агропромислового сектору, яке, на відміну від існуючих підходів, розглядається як інструмент структурної модернізації регіональної економіки на основі інновацій, цифрових технологій та локальних конкурентних переваг, який поєднує інструменти стратегічного планування, регіонального управління, цифрових платформ, кластеризації та інноваційного партнерства, що забезпечує формування конкурентоспроможної моделі післявоєнної трансформації агропромислового сектору.

Удосконалено концепцію формування архітектури смарт-спеціалізаційного забезпечення інноваційного відновлення агропромислового сектору України, яка на відміну від існуючих підходів, базується на формуванні регіональної стратегії смарт-спеціалізації і передбачає перехід до багаторівневої інтегрованої екосистеми, що базується на поєднанні смарт-технологій, цифрових платформ, міжсекторальної взаємодії та інтегрує державні стратегічні орієнтири, регіональні конкурентні переваги, а також забезпечує системність, узгодженість і адаптивність стратегічного управління регіональним розвитком, що створює нові точки економічного зростання, нарощення потенціалу та підвищення конкурентоспроможності регіонів в умовах післявоєнного відновлення.

Удосконалено методичний підхід до оцінювання потенціалу смарт-спеціалізації агропромислового сектору регіонів України, який, на відміну від існуючих, базується на розрахунку інтегрального показника потенціалу смарт-спеціалізації через поєднання економіко-інноваційної, інституційно-управлінської, соціально-кадрової, екологічно-ресурсної складових, що дозволяє здійснювати оцінку стану та рівня готовності регіонів до інноваційного відновлення

агропромислового сектору.

Удосконалено методичний інструментарій оцінювання трансформаційних процесів агропромислового сектору України в контексті смарт-спеціалізаційного розвитку, який, на відміну від існуючих, базується на комплексному поєднанні структурно-динамічного, інноваційного, цифрового та регіонально-просторового аналізу, що дозволяє визначати стратегічні пріоритети смарт-спеціалізації регіонів, підвищити обґрунтованість стратегічного управління розвитком агропромислового сектору в умовах глобальних та воєнних викликів.

Набули подальшого розвитку концептуальний підхід до інноваційного відновлення агропромислового сектору України, який, на відміну від існуючих, базується на поєднанні смарт-спеціалізації, цифровізації, ESG-підходів, кліматично адаптивних технологій та міжсекторальної взаємодії, що дозволяє забезпечити структурну модернізацію агропромислового сектору в умовах післявоєнної трансформації.

Набули подальшого розвитку підходи до інституційного забезпечення впровадження смарт-спеціалізації в агропромисловому секторі шляхом обґрунтування ролі координаційних механізмів взаємодії між державними органами влади, регіональними громадами, бізнесом, науковими установами, які на відміну від існуючих, передбачають інтеграцію державних стратегій інноваційного розвитку, регіональних стратегій смарт-спеціалізації, цифровізації та євроінтеграційних інструментів, що забезпечує формування єдиної системи багаторівневого державного регулювання переходу до регіональної смарт-спеціалізації в агропромисловому секторі України.

Набули подальшого розвитку науково-практичні підходи до оцінювання стратегічних можливостей регіонів України щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору, які на відміну від існуючих, доповнено використанням інструментарію SWOT-аналізу в контексті смарт-спеціалізації, що дало змогу визначити макро- та мікро-чинники, сильні сторони, структурні обмеження та загрози, а також перспективні напрями розвитку регіональних агроєкосистем з урахуванням природно-ресурсного, логістичного людського та інноваційного

потенціалів регіонів.

Набули подальшого розвитку науково-методичні підходи до стратегічного забезпечення інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах регіональної смарт-спеціалізації, які на відміну від існуючих, базуються на розширенні інструментарію адаптації міжнародних практик агротехнологічної модернізації, цифровізації, кластеризації, інтеграції науки, бізнесу та держави, що сприяє підвищенню інноваційної спроможності регіонів, зміцненню продовольчої безпеки та інтеграції агропромислового сектору до європейського економічного простору.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження достатньо розкриті в опублікованих наукових працях загальним обсягом 5,96 друк. арк., з яких автору належить 4,83 друк. арк.: з них: 6 статей – у фахових періодичних виданнях України, 1 стаття – у закордонних періодичних виданнях, що відносяться до науково-метричної бази Web of Science, 1 розділ у колективній монографії; 13 публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Публікації відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами).

Основні положення та висновки дисертації доповідалися і одержали схвалення на восьми міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, присвячена 90-річчю Київського національного університету технологій та дизайну «*Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку*» (м. Київ, 2020 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «*Innovations and prospects in modern science*» (м. Стокгольм, 2023 р.); IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «*Імперативи економічного зростання в контексті реалізації*

Глобальних цілей сталого розвитку» (м. Київ, 2023 р.); V Міжнародна науково-практична конференція *«Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації»* (м. Київ, 2023 р.); V Міжнародна науково-практична Інтернет конференція *«Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку»* (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 150-річчю створення Херсонського державного аграрно-економічного університету *«Сучасні вектори розвитку аграрної науки»* (м. Київ, 2024 р.); Міжнародна науково-практична конференція *«Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу»* (м. Київ, 2025 р.); VII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція *«Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку»* (м. Київ, 2026 р.) та п'яти всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених *«Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу»* (м. Київ, 2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених *«Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях»* (м. Київ, 2023 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених *«Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях»* (м. Київ, 2024 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція *«Актуальні питання розвитку економічної системи: міжнародний досвід»* (м. Київ, 2025 р.); III Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених *«Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях»* (м. Київ, 2024 р.).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Теоретичне значення дослідження полягає у розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації. Отримані практичні рекомендації доведено до рівня конкретних пропозицій щодо їх

використання на регіональному рівні щодо можливості їх впровадження для забезпечення інноваційного відновлення та смарт-спеціалізації агропромислового сектору України.

Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: «Домінанти інноваційного розвитку бізнесу в умовах смартекономіки» (номер державної реєстрації 0124U004191), у межах якої автором досліджено особливості побудови смарт-спеціалізаційної моделі інноваційного відновлення агропромислового сектору України в умовах післявоєнної трансформації; «Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (номер державної реєстрації 0121U114581), у межах якої автором обґрунтовано напрями регіональної смарт-спеціалізації агропромислового сектору в контексті стратегічного векторування та структурної трансформації України. Також автор приймав участь у розробці програми розвитку Коростенської територіальної громади Житомирської області м. Києва (грудень 2023 р.).

На практичному рівні у дисертації впроваджені пропозиції, які сприятимуть зростанню інноваційного потенціалу ТОВ «Щедра Нива» (довідка від 15.05.2026 р.). Підходи щодо формування напрямів територіального розвитку Комунального підприємства «Агенція просторового розвитку» Вінницької міської ради (довідка від 15.05.2026 р.). Пропозиції щодо підвищення ефективності стратегічного планування, регіонального розвитку агропромислового сектору, оптимізації використання агроресурсного потенціалу Житомирської області та активізації впровадження інноваційних технологій у сільськогосподарське виробництво на базі ТОВ «Науковий парк Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка №014 від 13.05.2026 р.). Пропозиції щодо забезпечення на регіональному рівні створення умов для інновацій та практичного застосування агропродовольчих технологій на базі Міністерства освіти і науки України, Директорату інновацій та зв'язків науки з реальним сектором економіки (довідка МОН від 20.05.2026 р. № 25/51-26).

Основні теоретичні результати й науково-практичні рекомендації автора

впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну при викладанні дисциплін «Економіка і організація інноваційної діяльності» та «Смарт-економіка» для освітньої програми «Смартекономіка» спеціальності 051 Економіка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (довідка від 23.04.2026 р. №02-78/801).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Аналіз змісту дисертації Когута А.Л. на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації», засвідчив, що автор успішно вирішив поставлені в роботі завдання, мета дослідження є досягнутою. Роботу виконано державною мовою.

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Ознайомлення з дисертацією та науковими працями Когута А.Л., у яких представлені основні наукові результати дослідження, підтверджує, що автор дотримується принципів та норм академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. У дисертації посилання на відповідні джерела є коректними (щодо використаних тверджень, розробок, відомостей, статистичних даних тощо).

Дисертаційна робота є самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані особисто автором.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Когута А.Л., слід зазначити, що мають місце окремі зауваження і побажання, а окремі висновки автора мають дискусійний характер:

1. Автором узагальнено стратегічні можливості інноваційного відновлення регіонів України, що обрали смарт-спеціалізацію, як ключовий напрям розвитку

агропромислового сектору (рис. 2.2. стор. 91) та загрози інноваційного відновлення регіонів України (рис. 2.3. стор. 99), однак в роботі не зазначено яким чином було виокремлено критерії для формування ключових чинників за якими проводилося порівняння на рівні регіонів.

2. В роботі недостатньо обґрунтовано чому для проведення дослідження інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації було обрано саме одинадцять досліджених автором регіонів (Житомирська, Луганська, Львівська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська області). Бажано було б показати напрями впровадження смарт-спеціалізації і в інших регіонах України.

3. Автором запропоновано поетапну послідовність формування регіональної стратегії смарт-спеціалізації агропромислового сектору (рис. 3.6. стор.183), одним з етапів якої є реалізація регіональної стратегії смарт-спеціалізації. Доцільно було б більш детально описати напрями реалізації регіональної стратегії смарт-спеціалізації агропромислового сектору в контекстів післявоєнного відновлення України.

4. Автором розроблено смарт-спеціалізаційну модель інноваційного відновлення агропромислового сектору України на основі інструментарію регіонального розвитку (рис. 3.4. стор. 174). Вважаємо, що доцільно було б ґрунтовніше дослідити її взаємозв'язок із зовнішніми контрагентами мікро-середовища (ЗВО, науково-дослідні установи, контактні аудиторії, клієнти, конкуренти, постачальники, інвестори, старт-апи), а також органами державної та регіональної влади, як контрагентами макро-середовища.

5. У роботі запропоновано авторський методичний підхід до оцінювання потенціалу смарт-спеціалізації агропромислового сектору регіонів України, який базується на розрахунку інтегрального показника потенціалу смарт-спеціалізації через поєднання економіко-інноваційної, інституційно-управлінської, соціально-кадрової, екологічно-ресурсної складових. Виходячи з того, що концепція смарт-спеціалізації базується на впровадженні цифрових та смарт-технологій, доцільно було б запропоновану методику доповнити смарт-технологічною або інформаційно-

цифровою складовими, що поглибить оцінювання потенціалу смарт-спеціалізації агропромислового сектору регіонів України.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи. За змістом, теоретичним рівнем і практичною значимістю дисертаційна робота Когута Артура Леонідовича на тему «Інноваційне відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання щодо інноваційного відновлення агропромислового сектору України на засадах смарт-спеціалізації.

Зміст дисертаційної роботи, одержані основні наукові положення та висновки відповідають спеціальності 051 – Економіка. Робота відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та пп. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Когут Артур Леонідович заслуговує на присвоєння йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»

Ірина НАБОК